

Biblioteka
SAVREMENA SRPSKA KNJIŽEVNOST

Urednik
Zoran Bognar

Copyright © Zadužbina Miloša Crnjanskog, Beograd
Copyright © ovog izdanja *Dereta*, 2021

Miloš
CRNJANSKI
Priče o muškome
i druge pripovetke

Iza vidovdanske zavese

SVETA VOJVODINA

Gospodar Pantelija Popić, varoški kapetan, nazvan Tutalo, spustio je pet grumena šećera u kavu.

On je bio sam u sobi i namrgođen, „carski“ činovnik. To carski se izgovaralo vrlo tiho, a činovnik glasno, vrlo glasno. Beše to u jednom gradiću u Banatu, jednog mokróg jutra, pred proleće. Po lancima pred magistratom skakutali su i ljubili se vrapci, on ih je nerado slušao; rado su ih slušali samo robijaši, što su uzdisali iza tamnih rešetaka, po podrumima donjim. Bilo je još rano, svuda tiho po sobama, no ipak, on je znao da mu je žena ustala. Gospodar Panta Popić, varoški kapetan, nazvan Tutalo, osećao je ženu i kroz zidove. I to bi ga odmah razljutilo. Ustao je i pošao gore-dole, u svojim plavim, naboranim pantalonama. Gledao je u zemlju, imao je male, vrlo male noge, i rado ih je zagledao, kako se igraju u malim, lakovanim čizmicama. Pripasao je svoj zlatni, tanki „degen“, i stao u prozor da se sunča. Čuo je kako sluškinja na tavanu peva: „Što se

bore misli moje". Gospodar Pantelija imao je grdne, žute, mokre oči, prazne kao ispijene čaše vinske. Gladio se po namirisanoj kosi i mahao klobukom, koji je uvek gubio, i najradije zaboravljao pod stolom. Išao je gore-dole, sitnim koracima, ramena su mu bila strašno široka i visoka. Zastao je pred ogledalom, pogladio se i prošaptao: „E Panto, još si lep.“ Kroz otvoren prozor se začu kikot i trka; sluga i sluškinja su vijali kokoši, štipali se, i gurali. Njega obli bes, on je mrzeo sluškinje pred proleće. Oh, gospodar Panta je voleo ljubav, on je nju uvek praštao svakom, ali eto, juče, prepadoše njegovu sluškinju i slugu u zagrljaju među dvojim vratima. Iza jednog krila beše soba puna pandura, iza drugog njegova pisarna, a to dvoje nesretnih ljubavnika naslađivaše se među četiri daske. Bog milostivi jedini zna kako im je bilo.

Došlo je bilo vreme ljubičica.

On se besno osvrte i ode od prozora. Pre je i on imao razne dragane, većinom švalje i glumice narodnog pozorišta, dok je bio sasvim mlad, i Ciganke što sviraju u tambure. Pa i sad beše pozorište došlo. On se radovao, pevuckao, i mirisao se, ali nije dizao glave, samo se osmejkivao, gledao je u zemlju. Njegovi panduri prali su „salu“ gostione kod „Trubača“, a on je pošao na trg. Vršio je svoj svakidanski posao. Birao je najlepše somove i kečige i slao ih Jeli. Oh, Jela! Oborio je nogom neke ćupove, koji mu se ne dopadoše, i mleko se prosu po zemlji; prošao je kraj prote i ne pozdravi ga. Protga je mrzeo i nazivao, tajno, Šinter, ali protinica, mala,

okrugla žena, sklopila bi oči i ruke, prekrstila se i prošaputala: „lju, Mito, tako lep čovek.“

Da, gospodar Panta Popić, varoški kapetan, nazvan Tutalo, bio je lep čovek. Glumice i švalje ludovale su za njim, a on je ašikovao sa njima po vinogradima svojim, po vrbacima kraj Dunava, pa bogami i u većnici grdnoj, gde je bilo mekih, širokih ćilimova na zemlji, pod slikom vojvode Šupljikca, nesretnog, koji se ipak uvek smešio. A kad bi ga njegovi drugovi korili i podsmevali mu se, on bi se nasmejao, podigao ramena i rekao: „Eh, tikva, graničar ne bira.“ To „tikva“, to je bio njegov oživotvoren uzdah, njegov odgovor svemu što bi ga zbolelo, mamilo, obradovalo, dirnulo, udarilo. To je značilo da je na svetu sve ništavno, okruglo, kratko i prolazno. Samo kad bi ko govorio o smrti, on bi mahnuo rukom i prošaputao: „Eh, bundeva!“ I nikad niko nije doznao zašto tada menja reč. Prolazio je trgom, panduri su išli za njim, a žene su mu prilazile i pružale ruku, da im da njegovu, da je poljube.

Bio je moker, mutan dan; po kaldrmi je ležalo lišće od kupusa i to ga je dražilo. Preko puta su cvrčali sjajni tanjiri berbernice, i on se požuri. Kad je ušao, počese se vrteti oko njega. Sapunjali su ga lagano; znali su da to on voli vrlo lagano. U kavezu nad njim derao se čvorak; oni ga brzo pokriše nekom krpom.

Gospodar Panta se zavalio, umoran i neispavan. Čvorak ga je mučio, žena ga je mučila, Jela ga je mučila, a u magistratu kružili su neki čudni glasovi. Beše mu

naređeno da uči mađarski, i on je, rano u zoru, krijući se od šegrta obešenjaka, koji su o tom znali, hodao gore-dole pred magistratom, nameštao i prćio usta i mučio se da iskaže ono prokleta ö. Sapunjali su ga vrlo lagano, kako je on voleo. Sa streha je curio sneg. A on je ležao zavaljen, umoran, neispavan, misli mu se vrzle po glavi. Neka žena je stala i pogledala unutra; njeno lice ga seti jedne male, crne popadije. Brk mu se iskrivi, on se nasmeši, a brica ga začuđeno pogleda. Vide mokro, crno drveće, što se napolju sušilo na prvom suncu. Iza njega se svađala trojica zanatlija, koje u ogledalu nije mogao da pozna, i čudio se tome. Jedan je govorio da treba ići ćesaru u Beč. Drugi je predlagao da mađarske činovnike pretuku kad dođu, a treći opsova patrijarha Čarnojevića. On primeti da govore o glasovima što su se širili po gradu. Sapunjali su ga vrlo lagano; znali su da on to voli. On se opet zagledao u ogledalo; poznađe po prstima jednog krpu iz gornje varoši i začudi se, da mu se nije javio; pogleda ga besno iz ogledala, ali je onaj bezbrižno gundao kroz nos, o engleskoj eskadri koja je stajala u dimu pred Carigradom. Drugi ga je umirivao i šaputao, da je svemu tome kriva mati bugarskog knjaza, da je ona tajno došla patrijarhu, kojeg su zvali Kicoš, i podmitila ga, pa će sad svi morati u katolike. Šegrt prevrte i razbi jedan tanjir; oni se trgoše i odoše. Sa streha je curio sneg, to ga je uspavljivalo; brijali su ga lagano; on nikad nije govorio s njima. Poče misliti o ženi, i čisto je vide kako silazi u sobu i prilazi

stolu sa vrelinim mlekom. Zajedno bi večerali, no ujutru je on uvek ustajao rano i odlazio.

*

Gospođa Mileva je prišla stolu i natočila mleka. Kraj šolje je stajao za nju grumen bela šećera što joj je muž ostavio. Gospodar Panta je metao u svoju kavu pet, a njoj ostavljao, već godinama, jedan grumen. On je držao šećer zabavljen, a sve je ključeve nosio sobom. Gospođa Mileva bi u društvu rekla da ne voli slatku kavu. Ona sede za sto, priteže maramu oko golih ramena, kroz prozor je pirkao mokaer vetar.

Ona je bila visoka i suha, njen crni, dugi skut meo je pod. Oh, bila je lepa, vrlo lepa. Gospodar Panta poznao je nju davno, još kao dete; nekad je preskakao zbog nje plotove po mesečini, no to beše davno. Posle je upoznao Jelu, to beše nedavno. Ona je bila kriva, volela je da ide u pozorište. I odjednom nikoše spletke; pričali su joj o Cigankama, o švaljama, i još mnogo šta. A jedno večer on je udario. No to beše davno. Ljubav je brzo prošla i osta samo nešto uplašeno i glupo u njenim očima. Tako reče gospodar Panta pred svima u društvu. No to beše davno, jedno večer, kad je plakala jer nema dece. A sad, sad bi mnogo ćutala, znala je sve tajne. Znala je i sad da je otišao da se obrije i namiriše, pa će onda „onoj“. Njena tanka crvena usta, malo kriva, prezrivo bi zadrhtala, kad bi je prijateljice i komšinic

mučile, i učile i dražile, ona bi ih pogledala i rekla tiho, prezrivo: „Pa neka, muško je.“ Nije bilo lako. Dan bi brzo prošao, ali su je večeri mučile. Uzela bi divne romane Milovana Vidakovića i sela iza peći. Nije volela da joj ko dođe, pa nije išla nikud, do u crkvu, na večernje. Sad je bilo došlo pozorište, tome se radovala; volela je da ide uveče u pozorište, osobito kad govore sve „u stihovima“. Nije znala Pitagorin zakon, nije znala da postoji Australija, nije znala kako to lađa ide tako, a da je ne vuku, do Beograda; ona je znala samo suziti, kad bi Ružić pružao pod balkonom svoje ruke cveću, zvezdama, i Juliji, i tako lepo uzdisao ah... ah..., a Julija bi pala na ogradu zadihana, lomna od žudi, bela kao noćno cveće. Ona bi budila u njoj beskrajan bol, neizreciv ženski bol. Ona se gadila svega što su voleli muški.

Sedela je zamišljena kod stola, napolju su, po lancima ograde, igrali vrapci; seti se njega, kako je nekad ulazio u to doba i zveckao mamuzama i grlio je. To je zanelo, ta finoća u njemu, ne njegova lepota, ne; dopalo joj se da joj ljubi ruku i kaže uvek „molim“, a imao je tako male noge. Oni drugi su svi bili tako surovi; neki Topalović, na primer, svirao je divno u „egedu“, ali je napao jednom u mračnom hodniku i ona je besno ciknula. Ali sve je to bilo tako davno. Uzela je *Branik* sa stola i čitala nešto o narodnim fondovima, ali ga brzo ostavi, nasu još malo mleka i pogleda pozorišne karte što su ležale na stolu.

Crna i tanka, ona je odlazila u crkvu rado, na večernja i parastose, a uveče u pozorište, i suzila za Don Karlosom. Osobito glas glumca uzimao joj je dah i zanosio je. To lepo odelo dovodilo je do ludila; da se našao muškarac obučen u svilu, sa lepim, belim rukama, na kojima bi se sjalo divno prstenje, sa blagim rečima, „u stihovima“, da joj priđe, ona bi se ubila za njim. Činilo joj se to tako divno, da je više puta, uveče, ležala u postelji i jecala tiho. Ona je volela, osobito to, uveče tako da leži sama. Grozila se od pomisli na njega, kad bi on došao i šetao po sobi u širokom, izgužvanom, rublju, polugô, mirišući na vino; izgledao je kao strašilo. Ona ne bi znala reći zašto, ali se grozila svega muškog. Ona je živela bedno i plakala mnogo. Nije znala gde je Venecija, ni Kipar, ali u njegovim velikim, plavim očima, venčanim sa dubokim modrim kolotovima, ostao je bio mrak, i strah, i prigušen krik, kad je gledala kako Otelo pali i gasi sveću, a Dezdemona leži i smeši se bleđa u snu. A kad bi pozorište otišlo, ona bi legala rano, krila se u svoje sobe. Tada bi bilo sve mrtvo u gradu, samo su se pijani pratili i tukli pred njenim prozorima.

A ona bi ležala zamišljena, uvek zamišljena. Oh, da je neko video kako je ta žena lepa! Potezi njenog tela behu tako meki i mili, da su se prozirali u mesečini. Možda su njene, jako tanke i malo krive, usnice bile gadne, ali da je ko sagledao njene dojke, što su uvek drhtale, i njena kolena, što su uvek bila vrela. Gde bi

ležala, na postelji, ne bi bilo uležano, a kad bi prošla, jedva bi se čuo lak šum kao od belih krila. A da je neko pogladio njeno sjajno telo, belo, nežno i naježeno, uvek naježeno, kao sirotanče ozeblo! Ali sve to niko nije znao. Ona bi ležala kraj peći i čitala o Genovevi. Nikada se nije molila Bogu, ali je bila na svakom parastosu i večernju. Uvek bi došla, ma kako pljuštala kiša. A kad bi pevali o Hristu i serafimima, tiho bi pevuckala i ona; neka tamna radost širila bi se tad po njenom telu, neka medena draž koju nigde više nije nalazila, do tu, u mirisnom mraku punom tamjana. Osobito pri parastosima drhtala je od neke slasti. A kad bi posle jela slatko, mirisno koljivo, u njenim bi se očima pojavio neki dubok, bolan sjaj, i dah bi joj bio ubrzan i strastan; a hvatala je neka prijatna nesvestica. Tada bi se vraćala u svoje sobe i legala rano. U ranoj jeseni gorela je već kod nje vatra. Volela je peć.

Ležala bi dugo tako polunaga, a plamenovi se igrali žmure iza njenog tela, po zidu, sa senkama, i šibali je sjajnim prućem. A nju bi tada napadao neki očajan, težak plač. I kad bi ujutru ustala, mrzela bi sve.

Okolo svud voda. Opkolila bi gradić, prelila obale, zašla u ulice pune žaba, koje bi celo proleće i leto kretale. Mrzela je prijatelje svog muža, što stoje uvek u vratima svojih dućana, pred kojima su naređani ka-tran, grdan komad soli, ili čabrovi puni sira, ili kolevke, ili mrtvački sanduci, ili burad sa vinom, već kako gde.

A oni bi je radosno dovikivali: „Ej Melče... Melče... ne vidiš kuma.“ Život joj je tako prolazio i prošao.

Gradić je ostajao uvek isti, u kiši ili na suncu, a oči njene bile su pune zavisti i prezrenja. Od nekog vremena osetila je nešto u svome mužu, nešto besno, ogorčeno, neprijateljsko, gore nego dosad. Došapnuli su joj da je on pri jednoj pijanci sa „onom“, obećao da će oterati ženu i oženiti se njome. Ovo su bili poslednji dani pozorišta, pa je uplašeno čekala, kad će i šta će biti, a osećala je njegov potmuli, krvnički pogled, uveče.

Ona je sedela za stolom, točila mleko, jednako točila, a jedva je pila što. Ona se gorko seti dana svoje svadbe. Baš su, kao i sad, čekali prve laste. Vrhovi njenih ušiju pobledese i zasjaše se kao biser. A ona je obukla bele čarapice. Drveće je ozelenelo i padalo na prozore njene; prozor je bio slab, a proleće jako; ona ih otvori i zaboravi ih otvorene. Seti se one graje po kući, smeha i tamburaša, pijanih njenih tetaka, što su zadizale suknje i preskakale vatre, seti se raskidanih jastuka, iz kojih se perje rasu po celoj kući, vinom ispolivanih postelja po kojima su ležala deca. Seti se onog strašnog u postelji, sebe razbarušene, krvave, i njegovog pijanog šaputanja i ljubljenja, seti se kako mu nikako nije ležala dobro, i kako je uplašeno plakala, plakala.

Ona se strese i ustade od stola. Usta joj se nakrivile pri pomisli da je on može oterati i tiho prošaputa: „Muško je.“

Gospodar Pantelija Popić, nazvan Tutalo, izišao je iz berbernice i zamirisao na sokaku. Pošao je u gostionu, srce mu je jako kucalo; on je znao da će morati da se reši. U njemu se budio neki strašan bes na obe te žene. Ta oterao bi on nju lako, da ne beše sveta. On, varoški kapetan, da otera ženu, ne može, ne može. A posle, venčan je u crkvi, pa još i prota živi koji ga je venčao. Svi su mu skidali šubare, no on to nije video. Gledao je u zemlju. U gostioni su njegovi panduri iznosili stolice, prali ih i ribali, kortine i neki presto sa hermelinom pajao se i prašio. On prođe kroz dvorište puno kutija, sanduka, i zađe u jedan mračan hodnik, pa zakuca. Pred vratima je, u jednom kavezu, cičalo pet malih kučića, belih i šaljivih, sa velikim, klopavim ušima. On uđe u mračnu sobu i celog ga obgrli mirisna, zagušljiva, teška tama. Sasvim u mraku belio se krevet i odande se začu san, umoran glas... „Cucu, donesi vode...“ Odjednom se ona trže, okrete i prošapta: „Ah ti si...“, pa se umorno zavi u jastuke i pogleda ga. On joj priđe i poljubi je u ruku, a ona ga prigrlila i steže, sa ramena joj pade košulja, pa se baci opet i sakri u jastuke.

„Probudio sam te...“

„Nisi... Jockoš je svinja... bio je već dva puta po raki-ju... molim te, savij mi jednu...“, i ona mu pruži kutiju sa duvanom, pa sklopi oči umorna i sana.

Po sobi su stajale kutije na kutijama. Po stolu su bile razbacane perike, lornjoni, a na podu se sjala srebrna ćupica, rumena od vina, što je teklo i kapalo. Zlatan lančić ležao je na malim papučicama, pohabanim, a prozor je bio zastrt donjom, svilenom suknjom. Soba je bila puna sukanja, njih beše po podu, po krevetu, po svim stolicama, sve jako namirisane. Na stolu nepregledan broj ćupa, jedan Sveti Đurađ za kojeg je bilo zadenuto malo bosiljka, tanjiri puni kostiju, ljuske od jabuka, jedna mala ženska cipelica, i puno flaša.

On je pogleda i pruži joj cigaretu, no na njenom licu beše toliko umora, da je ne htede buditi, ali se ona trže, uze cigaretu i pripali. Gospodar Panta sedeo je na postelji pred njom i došlo mu je da zaplače. Pušila je tako strasno, i čim se pojavio dim oko njene glave, u kutu usana javio se jedan blag, zadovoljan osmeh. Ona se podiže na laktove i zagleda se u njega. Znao je da treba govoriti o onom što će se desiti. Hteo je da joj kaže, da on to ne može, ne bi znao reći što ne može, ali je osećao da ona ište nešto nemoguće. Ipak on je sagnuo glavu i ćutao. Oko njenih usana javila se neka grozna dosada, čemer i jad... Gledala ga je, a u tom pogledu beše neke strašne želje za odmorom, snom i mirom.

On promrmlja: „Teško će ići...”

A ona se nasmeši još više i reče:

„Znam... poznajem ja tebe...”

On steže ruke i sav zadrhta od nekog ludog besa, oči mu se razrogačiše... Stidio se i gušio se, hteo je da

skoči i hoda po sobi, no ona je to mrzela i zadržala ga, opet se priljubila uz njega, pa se bacila na jastuke. Oči su joj se napunile smehom i ona veselo duhnu dim...

„Što si besan, svaki je kakav je... šeret... Ja već deset godina hoću da se opametim, pa ne ide.“

On je sedeo pred njom i spuštao glavu sve niže, slepoočnice su mu kucale. Zanosio ga je miris njene silne kose, ali još nikad on nju nije zagrlio, to je mrzela, morao je uvek čekati dok mu se ona priljubi i ponudi.

„Jela nije lepa“ – govorio je o njoj prijatelj Ružić – „ali Jela ume. Ako ćeš da ti igra mađarski čardaš, ume, ako ćeš da ti obuče šalvare, ume, ako ćeš da ti govori francuski, ume. Video sam je pijanu, video sam je kao Mariju Stjuart, video sam je kad se ljubila s Lazom, pa niko se ne srdi na nju. Sede jedanput u Hopovu, tu je i vladika, znaš vladiku, a Jela se pretvara, govori o Davisonu, pa o nekom... kako se ono zvaše... Nestroj... Posle ti uzela da igra pred vladikom... čudo božje... Najedanput tek uze sa stola 'vizitkartu' vladičinu, pa će tek, pokazujući na vladičinu titulu: 'A šta je ovo na kraju: itd.?' A tek će ti Laza Kostić, ta znaš ga, luda, brate... 'I tajni denuncijant.' Možeš misliti... Jela da pukne od smeha... pala na stolicu... Pa misliš da se rasrdio?... Video joj noge... More, ko vidi Jeline noge...“

Gospodar Panta odjednom uze obe njene ruke i pade na kolena kraj postelje; ona ga začuđeno pogleda, i reče tiho i jetko:

„Ustani, šta se šegačiš.“

On joj je ljubio ruke i ona oseti kako joj prsti drhte od strasti. „Degen“ mu je smetao, ona ga otpasa i baci na pod, pa ga kao dete prigrlila u krilu.

„No... što si lud... ta neću... odustaću... Prekosutra idu u Sentomaš... Ta šta je to.... Panto!?“ i ona se glasno nasmeja. On se podiže i pogleda je ljuto.

„Znaš šta će biti?... Cela varoš će da mi se smeje... A ona?... Misliš da će ona otići?... Neće ta da plače... ali videćeš, svaki dan će ti proći pod prozorom... Ide na večernje... Obuče se u crno, pa ide na večernje... Ne mogu da je gledam kad ide na večernje... Neće ta da plače... Samo ćuti i gleda te... Tako, vidiš, ćuti i gleda... Misliš da će ti reći jednu reč... Otići će, videćeš... Ali vidiš: cela varoš će skočiti... sve na mene... Ako vičem, nisam dobar... Ako idem sokakom, nisam dobar... Ako ćutim, nisam dobar.“

Ona ga pogleda i reče tiho:

„Svi ste vi jednaki...“, i odmahnu rukom. Kroz zidove se čulo da neko peva, sve, redom, iz *Niza bisera*. Negde su lupala vrata. Ona opet pripali cigaretu, i pruži mu ruku. Oko njenih usana opet se rascveta onaj zadovoljni osmeh.

„Čuješ... to je došlo, tako, jedno veče kad si me dopratio.... posle *Saćurice i šubare*... Videla sam te tako, bez dece... A meni se dosadile već i svađe i pijanke i ta sela..... naročito mi dosadila. Dobri su ljudi... Eto, u Vršcu, da me raznesu đaci... nije mi do četir' konja...

ali vidiš, trošim, pa nikad dosta veša... Već mi se zgađilo... A veša sam željna... lepog, čistog... mnogo... Vidiš, ovako još i pomozbog... Ali sad, u Sentomašu, probudim se... daj rakije, pa do ponoći, do zore... igranj... Posle te lude... Igram sa partnerom Juliju, grize me za vrat... Odsednem kod pope, popadija da mi iskopa oči... Noću mi direktor kuca na vrata... Nema šminke... Pogledaj mi lice, svo sam ga satarila. Eto sad, u Titelu, onaj udario učitelja nožem zbog mene... Ležao je celo prepodne kod mene... sva soba u krvi. Koješta... Videla sam te tako nabusitog, bez dece... Za mene si dobar... Šta će ona?... Imala te je dosta, skinula je skorup, pa sad i ja da budem malo varoška kapetanica...", i ona se veselo zasmehja. Njene noge ispod jorgana dopuziše njemu na krilo. Odjednom ih ona povuče, nasloni glavu i zasuzi.

„Ove godine nisam stigla ni da mu odem na grob... A i kakav je grob... lane nisam mogla da ga nađem...“ Ona počeh premetati među maramicama i kutijicama, na stočiću kraj kreveta, i izvadi neku bednu malu sliku.

„... Nije on bio rđav... ali šta ćeš od glumca... Potucao se po Srbiji... Kad me je uzeo, nije hteo čestito ni da se umiva... Ja sam ga navikla da pere zube... Voleo je dete... Ali kako ćeš... Više puta nisam imala peľna – daj, tako, servijete... Dete ozebe... on se opije... A nije on bio rđav čovek... Jednom, preko, u Beogradu, pozvali nas... Ne znam, bio je neki bogat Englez... Uveče on igra Hamleta... ne, lažem – igra Kina... kao

sad da ga gledam... Mali salon, bilo je prepuno... Uga-
siše lampe... a on iziđe... svi da polude za njim, dobio
je pet dukata. U zoru evo njega... Ono je bilo tek tri
nedelje... Ja sam još poležavala, a imala sam i groznice.
Doneo novac, pa mi ga daje, kaže: 'Otkad sam te uzeo,
još nisi pravila sebi haljinu, evo ti.'" Ona začuta, pa se
naglo okrete. „Nemoj misliti da hoću da igram gospo-
đu, ali, vidiš, dosadilo mi se ovo. Prekosutra opet na
kola... Blato, dala sam bundu Maci, ona kašlje... Njoj
još gore... Više puta večera rakije i bombona, a ti si
tako sam, bez dece... Volem što si tako besan, umiriću
ja tebe... Vidiš ove krevete... gadno mi je, a počinjem
i da starim..." On je grlio, ali se ona otimala... „Što se
smeješ... Nemoj da uobraziš da si lep, ali meni si baš
dobar..." Ona ga nije ljubila, samo ga je stiskala tako na
sebe. Bila je kratkovidna, pa su joj oči imale neki taman
veo, što je uvek bio pun suza i mutan, usta joj nisu bila
više sveža, no isprepućana i bleđa, ali topla i tako než-
na, meka, slaba... Njen govor je bio tako brz, a jedna-
ko je pružala ruke i stiskala ga na sebe. On je dohvati
i poče joj ljubiti oči, ona se nije otimala, cigareta joj
ispade, košulja joj spade sa ramena, prsti joj zadrhta-
še, uzdahnu teško, okrete se, sva mu se predade, a oko
usana joj zaigra umoran, neispavan, ali blag osmeh,
sklopi oči, i promrmlja tiho, poslednjim dahom, u nje-
govu razbarušenu kosu, jedva čujno:

„Svi ste vi jednaki.“

Sadržaj

PRIČE O MUŠKOM *Iza vidovdanske zavese*

Sveta Vojvodina	7
Apoteoza	32
Veliki dan	40

Mutni simboli

Vrt blagoslovenih žena	63
O bogovima	78
Legenda	90
Moj prijatelj koji je prošao	111

PRIPOVETKE

Ubice	129
Adam i Eva	137
Raj	154
Tri krsta	173

Miloš Crnjanski
PRIČE O MUŠKOM
I DRUGE PRIPOVETKE

Za izdavača
Dijana Dereta

Lektura i korektura
Nevena Živić

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-376-4

Tiraž
1000 primeraka

Beograd 2021.

Izdavač / Štampa / Plasman
DERETA doo
Vladimira Rolovića 94a, 11030 Beograd
tel./faks: 011/ 23 99 077; 23 99 078

www.dereta.rs

Knjižara DERETA
Knez Mihailova 46, tel.: 011/ 26 27 934, 30 33 503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-31

ЦРЊАНСКИ, Милош, 1893–1977

Priče o muškom i druge pripovetke / Miloš Crnjanski . – 1.
Deretino izd. - Beograd : Dereta, 2021 (Beograd : Dereta).
– 179 str. : autorova slika ; 21 cm. – (Biblioteka Savremena
srpska književnost / [Dereta])

Tiraž 1.000.

ISBN 978-86-6457-376-4

COBISS.SR-ID 41227273